

Rozdział 4

RAJSKIE PTAKI W KRAKOWIE. Polski batik w okresie międzywojennym

Rozpowszechniony i modny dziś batik zaliczamy do najstarszych sposobów zdobienia tkanin barwnym ornamentem. Jako dekoracyjna technika nie jest nowością dla naszego ludu, kraszącego skorupki jaj tą samą metodą. Owe znane, zapisane roztopionym woskiem i ubarwione pisanki, są naszym batikiem wykonanym tylko na innym materiale, na innej płaszczyźnie i w innym sensie ornamentalnym

Marian Wisz, *Batik. Pisanki na tkaninie*,
Kraków 1922, s. 3

99. Zofia Kogut, Warsztaty Krakowskie, 1921. Fragment batikowanej chusty. Zbiory Feliksa Jasiońskiego. Muzeum Narodowe, Kraków

Zofia Kogut, Cracow Workshops 1921. Batik scarf (detail). Feliks Jasioński's collection. National Museum, Cracow

103. Józefa Kogut, pokrycie na poduszkę, około 1925. Ornamentyka niektórych batików odwołuje się do stylu polskiej sztuki ludowej. Muzeum Etnograficzne, Kraków

Józefa Kogut, cushion cover, ca. 1925. The decorative style of some of the batik fabrics indicates the influence of Polish folk art. Ethnographical Museum, Cracow

często odwoływała się do polskiej sztuki ludowej, zarówno poprzez ogólny styl dekoracji, jak też zapożyczenia poszczególnych elementów zdobniczych. Szczególnie silne podobieństwa wykazują batiki Warsztatów Krakowskich ze stylem malowanek z Zalipia, których znaczna kolekcja również prezentowana była na wspomnianej wystawie w Muzeum Techniczno-Przemysłowym, w tym samym budynku, w którym mieściła się pracownia batiku Warsztatów Krakowskich. Rozwinięta w późniejszych latach swoista ornamentyka batików polskich, która łączyła ze sobą dwa, pozornie odległe światy – zasady estetyki jawańskiej oraz motywy dekoracyjne polskiej sztuki ludowej – często nazywana była stylem jawańsko-krakowskim.

104. Józefa Kogut, batikowana chusta (fragment), około 1925. Muzeum Etnograficzne, Kraków

Józefa Kogut, batik scarf (detail), ca. 1925. Ethnographical Museum, Cracow

*Z jaką piekielną gracją nosi
Ten ulubieniec dam miejscowych
Barwną chusteczkę batikową
W bocznej kieszonce marynarki (...)*

Julian Tuwim, *Pierwsza kolacja w pensjonacie, Jarmark rymów*, Warszawa 1936

118-119. Szale Józefa Kogut (z lewej) i Zofii Kogut inspirowane kompozycją jawańskich tkanin *kemben*. Muzeum Narodowe, Kraków

Shawls by Józefa Kogut (left) and Zofia Kogut inspired by the composition of Javanese *kemben* fabrics. National Museum, Cracow

120. Tkanina *kemben*, której środkowe pole (*sindangan*) w kształcie wydłużonego diamentu świadczy, iż była przeznaczona dla kobiet zamężnych. Banyumas, Jawa środkowa, ok. 1950. Kolekcja Rudolfa G. Smenda, Kolonia

Cloth *kemben*. The central field (*sindangan*) in the shape of an elongated diamond indicates that it was destined for married women. Banyumas, central Java, ca. 1950. Rudolf G. Smend collection, Cologne

121. Szal *selendang* z motywem drzewa życia. Lasem, Jawa północna, 1930-1940. Kolekcja Rudolfa G. Smenda, Kolonia

Shawl *selendang* with the tree of life design. Lasem, north Java, 1930-1940. Rudolf G. Smend collection, Cologne